

گفت و گو پاسارگاد با «فریدون میرشکاری» موسس اولین مدارس عشایری

سر نوشت عشایر

- با طرح واگذاری زمین به فارغ التحصیلان بیکار سیستم زندگی عشایری به هم ریخت
- سیرجان ایل شهر است چرا که اگر لیستی از ساکنان شهر سیرجان را در بیابورید، بالای ۹۵ درصد این لیست فامیل‌های‌شان منطبق با فامیل‌های عشایر اطراف سیرجان است
- نمی‌شود وزیری یا دولتمردی را که هیچ درک و دیدگاهی از زندگی عشایری ندارد، برای گرفتن بودجه و امکانات برای ساخت آبشخور در یک منطقه دورافتاده مجاب کرد

سارا پورمختار

امروز زندگی عشایری در گیلو رود بودن یا نبودن قرار گرفته و هرساله جامعه عشایری کشور به دلیل عدم حمایت کافی از طرف دستگاه‌های ذی‌ربط شاهد کاهش جمعیت و مهاجرت به شهرهاست که این تغییر روند زندگی عاری از مشکل و هزینه نخواهد بود. در حالی باید نگران زوال این جامعه تولیدکننده بود که برخی از عشایر پس از قرن‌ها، مغلوب مشکلات شده‌اند و به اسکان در شهرها و روستاها روی آورده‌اند اما برخی دیگر هنوز در مقابل مشکلات مقاومت می‌کنند و اجازه نمی‌دهند نفس‌های آخر زندگی عشایری کوچک قطع شود. «فریدون میرشکاری سلیمانی» خود را عشایر زاده می‌نامد. او فارغ‌التحصیل رشته علوم اجتماعی گرایش برنامه‌ریزی از دانشگاه علامه طباطبائی و موسس اولین مدارس عشایری به سبک جدید است. میرشکاری که در سال‌های ۶۸ تا ۷۰ در دبیرخانه شورای عالی عشایر نهاد نخست‌وزیری مسئولیت طرح، برنامه و مطالعات سازمان را عهده‌دار بود در گفت‌وگویی کوتاه از مشکلات پیش روی این قشر می‌گوید.

با طبق مطالعات و طرح‌هایی که داشتید آینده زندگی عشایر چگونه دیده شده بود؟
جامعه از بعد اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی باید به سه جامعه مستقل شهری، روستایی و عشایری تقسیم شود. یک واقعیت انکارناپذیری وجود دارد که جامعه عشایری به‌عنوان یک جامعه مستقل به‌رسمت شناخته نمی‌شد و تمام تلاش ما این بود تا به دولت و دولتمردان ثابت کنیم که جامعه عشایری یک جامعه مستقل با ویژگی‌های خاصی خودش است که باید سازوکار، استراتژی و برنامه‌ریزی خاص برای مناطق عشایری داشته باشیم. متأسفانه هنوز هم بعضی از دولتمردان ما جامعه عشایری را در تعاریف خود به‌عنوان جامعه‌ای وابسته به جامعه روستایی می‌شناسند و این عدم شناخت باعث مهاجرت عشایر می‌شود.

عوامل تاثیرگذار بر مهاجرت عشایر

چیستی؟

یک واقعیتی وجود دارد که جامعه به نفع جامعه شهری از بُعد تعداد جمعیتی پیش می‌رود. جدای از بحث نرخ رشد، عشایر و روستایی‌ها به منظور استفاده از امکانات، به شهرها مهاجرت می‌کنند. اگر امکانات به همان نسبت جامعه شهری برای جامعه عشایری و روستایی فراهم نشود، این قشر مهاجرت می‌کنند و مناطق حاشیهای شهری را تشکیل می‌دهند. علاوه بر این عوامل دیگری برای فشار اقتصادی بر عشایر از جمله خشکسالی‌های بی‌دری، فشار و هجوم شهرنشینان و روستاییان برای تخریب حوزه چرای دام عشایر و... دست به دست هم داده‌اند تا برای مهاجرت عشایر به شهرپهنای شوند.

جامعه دارد؟

جامعه عشایری به لحاظ اقتصادی جامعه کاملاً تولیدی است. مهاجرت جامعه عشایری و روستایی به مناطق شهری از ابعاد مختلف به ضرر جامعه می‌زند. این قشر جامعه به لحاظ سطح سودی که دارند، وقتی به‌جامعه شهری اضافه می‌شوند به‌عنوان انگل محسوب می‌شوند و حاشیه‌نشین می‌شوند که حاشیه‌نشین مشکلات خاص خود را دارد.

در توضیح عوامل تاثیرگذار در مهاجرت عشایر از فشار و هجوم شهرنشینان و روستاییان برای تخریب حوزه چرای دام عشایر یاد کردید، این تخریب به چه شکلی است؟

اشغال زمین‌های عشایر سیستم عشایری به هم ریخت. در سال‌هایی که در نهاد نخست‌وزیری مشغول بودم هیئت‌هایی به نام «واگذاری زمین» در کشور تشکیل شده بود. این هیئت‌ها با توجه به فشاری که فارغ‌التحصیلان بیکار جامعه شهری به استانداری‌ها و مراکز دولتی آورده بودند، مناطق مختلفی را که قابلیت کشت و آب زیرزمینی داشتند به آنها واگذار کردند. متأسفانه مناطق واگذار شده حوزه چرای دام



عکس: امین ارجمند | پاسارگاد

عشایری از بین می‌رود؟

اجتناب‌ناپذیر است. سیستم کلی حرکت جامعه بشری به این سمت است. از طرفی طبیعت هم به این موضوع کمک کرده و با توجه به خشکسالی‌هایی که در ایران داریم و مرتع چرایی که قبلاً فراهم بوده و الان نیست، نسل عشایر کوچنده در حال از بین رفتن است. طبق طرحی که ما داشتیم استراتژی بر این بود که عشایر را به یک‌جانشینی تشویق کنیم. هر چند دولتمردان با این طرح مخالف بودند چرا که معتقد بودند اگر جامعه کوچنده و عشایری به سمت یک‌جانشینی اجبار شوند تجربه تلخ تخته‌قاپوی رضاشاه تکرار و واکنش‌های منفی ایجاد می‌شود.

شما موافق یک‌جانشینی عشایر هستید؟

بله البته به این روش که در حوزه خود عشایر امکانات قرار بدهیم. موتور آب زده شود به همراه امکانات کشاورزی، البته کشاورزی مکمل دامداری مثل کشت علوفه و گندم و جو بونجه.

با این شرایط اقلیمی و کم‌آبی این استراتژی جواب می‌دهد؟

در هر منطقه عشایری که امکانات در اختیارشان قرار دادیم این شیوه جواب داده است و اگر عشایر کوچنده بخواهند بقا داشته باشند باید یک‌جانشینی را بپذیرند. **یک‌جانشینی را شرط بقای عشایر می‌دانید؟** عشایر امروز با قبل فرق دارد. همان‌گونه که جامعه شهری در حال پیشرفت است، عشایر هم به همین

نسبت تغییر می‌کنند و به امکانات نیاز دارند. از طرفی طبیعت هم آنها را به یک‌جانشینی مجبور کرده است. **یعنی اگر یک جا ساکن شوند امکانات بیشتری خواهند داشت؟**

طبیعتاً بله! همین بحث آموزش را شما در نظر بگیرید. زمان ما وقتی محصل بودم ماشین نبود و مسیر ۳۰۰ کیلومتری بین بیلاق و قشلاق را با پای پیاده می‌رفتیم، گاهی زیر سایه درختی کلاس برگزار می‌شد. اما الان بچه‌ها حتی حاضر نیستند در چادر درس بخوانند. باید واقعیت‌ها را در نظر بگیریم. حتی اگر هم ناچار باشند تا مقطع دبستان امکانات آموزشی وجود دارد. از مقطع دبستان به بالا چکار کنند؟ مجبورند به مدارس شیانه‌روزی داخل شهر بروند.

و بچه‌ای هم که برای رفتن به مدرسه در شهر زندگی کند حاضر نیست به زندگی عشایری برگردد.

طبیعتاً تعدادی هم که برمی‌گردند امکان تحصیل در مقاطع دانشگاهی را نداشته‌اند. بچه‌های عشایری حتی اگر امکان ورود به مقطع کاردانی را داشته باشند، حاضر نیستند به زندگی عشایری برگردند و به هر طریقی برای خودشان در زندگی شهری کاری جفت و جور می‌کنند.

با یک‌جانشینی عشایر نقش این قشر در جامعه کم‌رنگ‌تر می‌شود؟

در گذشته عشایر در بحث نظامی نقش مهمی داشتند و به نوعی عشایر محافظان مرزی ایران بودند اما الان

بیشرفت تکنولوژی هیچ توجیهی وجود ندارد که عشایر با تفنگ برنوا استقلال کشور دفاع کنند. هیچ مبنای عقلانی از دیدگاه‌های مختلف اقتصادی، امنیتی، مدنی، فرهنگی و حتی مذهبی برای کوچند بودن عشایر وجود ندارد. هیچ لزومی ندارد که قشری را در آن حالت نگه داریم.

پس شما مخالف کوچ عشایر هستید؟

مخالف کوچ نیستیم ولی اجبار طبیعت، اجتماع و مسیر کلی جامعه بشری به سمتی پیش می‌رود که عشایر به سمت یک‌جانشینی گرایش پیدا می‌کنند و نیازی نیست که تشویق‌شان کنیم.

ولی وجود جامعه عشایری برای جامعه لازم است مثلاً صنعت فرش و گلیم وابسته به جامعه عشایری است.

با یک‌جانشینی عشایر مشکلی برای صنایع دستی پیش نمی‌آید چرا که قرار نیست با یک‌جانشینی دامداری از بین برود. از طرفی عشایر به صنایع دستی به عنوان یک منبع درآمد نگاه می‌کنند و باید سعی شود علاوه بر جنبه اقتصادی از دید هنری هم به موضوع نگاه شود. مخصوصاً در رابطه با گلیم.

چه نقدی به حمایت دولت‌ها از عشایر دارید؟

خیلی از دولتمردان هیچ دیدگاهی از زندگی عشایری ندارند و در طول عمرشان در یک چادر عشایری نرفته‌اند که حتی یک چایی بخورند. نمی‌شود وزیری یا دولتمردی را که هیچ درک و دیدگاهی از زندگی عشایری ندارد، برای گرفتن بودجه و امکانات برای ساخت آبشخور در یک منطقه دورافتاده مجاب کرد.

با این روال پیش‌رو آینده زندگی عشایری، نه صرفاً کوچنده را چگونه پیش‌بینی می‌کنید؟

اگر امکانات در اختیارشان قرار گیرد تبدیل به روستاییان با بن‌مایه عشایری می‌شوند. همانطور که شهرهایی مثل سیرجان تبدیل به «ایل شهر» شده‌اند.

منظور از ایل شهر چیست؟

اگر لیستی از ساکنان شهر سیرجان را در بیابورید، بالای ۹۵ درصد این لیست فامیل‌های‌شان منطبق با فامیل‌های عشایر اطراف سیرجان است که موقوفه‌های یک‌جانشینی عشایر و یاسرریز جمعیت عشایری بوده که می‌خواستند دست از عشایری بکشند و در سیرجان به‌عنوان یک کانون جمعیتی مستقر شده‌اند.

اگر امکانات در اختیارشان قرار نگیرد چه می‌شود؟

به روستاهای بدون حساب و کتاب و بی‌برنامه تبدیل می‌شوند. حتی برای ساخت‌وسازها هم باید برنامه‌ریزی شود چرا که در غیر این صورت با مشکلی که مناطق فرسوده شهری با آن روبه‌رو هستند برخورد می‌کنیم که در کوچ‌ها حتی یک موتور هم نمی‌تواند عبور کند.

جناب آقای محمد حسن پیش

درگذشت والده گرامی‌تان را خدمت جنابعالی تسلیت عرض نموده، از خداوند منان برای آن مرحومه غفران و برای شما و سایر بازماندگان مبر جزیل خواهانیم.

مجمع رنگدانه، نانوخ و گرانول سیرجان

مدیریت محترم کلینیک خاتم الانبیاء جناب آقای سید محمود افتخار

ضایعه درگذشت مادر گرامی‌تان را خدمت شما و خانواده محترم تسلیت عرض نموده، برای آن عزیز علو درجات الهی را مسئلت داریم.

جمعی از همکاران

جناب آقای غلامحسین رضایی

با نهایت تأسف در گذشت والده خدمت گرامی‌تان را تسلیت عرض نموده و از خداوند متعال برای آن مرحومه رحمت و غفران و برای شما طول عمر مسئلت داریم.

مدیریت و کارکنان منطقه ویژه اقتصادی سیرجان

جناب آقای حجت الاسلام والمسلمین سید محمود حسینی

(امام جمعه محترم) و سرکار خانم ریحانه حسینی

مصیبت وارده را خدمت شما تسلیت عرض نموده، رحمت و مغفرت الهی را برای آن مرحومه و صبر و شکیبایی برای شما از درگاه احدیت مسئلت می‌نماییم.

مسئول، کارکنان و هنرجویان آموزشگاه هنرهای تجسمی موحدی

جناب آقای دکتر موحّد صادقان

مصیبت وارده را خدمت جنابعالی تسلیت عرض نموده، از درگاه یگانه قادر متعال برای آن عزیز از دست رفته غفران و برای شما و سایر بازماندگان مبر جزیل خواهانیم.

محسن جهان‌پور، حزب اعتدال و توسعه سیرجان

دوستان ارجمند و بزرگوار جناب آقایان هوشنگ و جواد پور خسروانی

بدین وسیله درگذشت برادر عزیزتان مرحوم جوان ناکام حمید پور خسروانی را به شما و خانواده محترم تسلیت عرض می‌کنم. روحش شاد و یادش گرامی.

مصطفی کهن‌شهری

خانواده محترم زید آبادی

درگذشت مرحوم مسعود زیدآبادی را خدمت شما تسلیت عرض نموده برای آن مرحوم رحمت و مغفرت واسعه و برای شما و سایر بازماندگان صبوری و شکیبایی مسئلت می‌نمایم خداوند قریب رحمتش فرماید.

مدیریت و کارکنان منطقه ویژه اقتصادی سیرجان

کل من علیها فان و یقی وجه ربک ذوالجلال والاکرام خانواده محترم مرحوم حاج محمود فقیه میرزایی

مشیت الهی بر این تعلق گرفته که بهار فرحناک زندگی را خزان مآتم‌زده به انتظار بنشیند و این بارزترین تفسیر فلسفه آفرینش در فراخای بی‌کران هستی و یگانه راز جاودانگی اوست. ضمن ابراز همدردی، مصیبت وارده را به شما تسلیت عرض نموده، از درگاه خداوند منان برای آن مرحومه مغفور علو درجات واسعه و برای شما و سایر بازماندگان محترم صبر و اجر مسئلت می‌نمایم. محمدجواد حسین‌زاده، مدیرکل کتابخانه‌های عمومی استان کرمان

با تسلیم به مشیت حضرت حق به مناسبت اولین سالگرد مرحومه بتول خلیلی

روز پنجشنبه ۱۳۹۶/۱۲/۱۷ ساعت ۴ بعدازظهر بر سر مزار آن مرحومه گرد هم می‌آییم و یاد و خاطرش را گرامی می‌داریم.

جناب آقای ضیاءشهابی

مصیبت وارده را خدمت شما تسلیت عرض نموده از درگاه خداوند سبحان برای آن مرحومه غفران و رحمت الهی و برای شما و دیگر سوگواران صبر و شکیبایی مسئلت می‌نماییم.

همکاران شما در منطقه ویژه اقتصادی سیرجان

نام نیکوگر بماند ز آدمی

چند روزی است که رحیل رحلت و کاروان هجرت، گوهر گران سنگی را از صدف حیات به معراج ممت برده است و دوستان و خویشان و اقوام و فامیل و همکاران را به سوگ خود نشانده است. رفتی و رفتن تو داغی نهاد بر دل

ضمن سپاس و قدردانی از کلیه سروران بزرگوار که در مراسم تشییع، تدفین و ترسیم مرحوم

مسعود زیدآبادی نژاد

ما را همراهی و ابراز محبت نموده‌اند، به اطلاع می‌رساند مراسم خاکبندان و آتش سال آن عزیز از دست رفته روز پنجشنبه ۱۳۹۶/۱۲/۱۷ از ساعت ۳ الی ۵ بعدازظهر برگزار می‌گردد.

آدرس: شهرک ثارالله-کوچه جنب مسجد امام هادی(ع)-منزل آن مرحوم ساعت حرکت ۳ بعداز ظهر به سمت بهشت رضا زیدآباد

